

Wiadomości KSN

Biuletyn Informacyjny Krajowej Sekcji Nauki NSZZ "Solidarność"

Nr 1 (94)

styczeń

2004 r.

Solidarność

"Wiadomości KSN" są dostępne na stronie internetowej KSN On line pod adresem: <http://www.solidarnosc.org.pl/~ksn>

Redakcja "Wiadomości KSN" przekazuje kolejny numer specjalny naszego biuletynu.

Krajowa Sekcja Nauki NSZZ "Solidarność" na wszystkich poziomach jest ważnym partnerem wpływającym na formowanie warunków pracy w uczelniach i placówkach naukowych. Chcąc jak najpełniej spełniać rolę rzecznika pracowników potrzebna jest nam wiedza o wszystkich obszarach mających wpływ na funkcjonowanie uczelni i placówek naukowych oraz na kształtowanie relacji pomiędzy pracodawcą i pracownikiem. Stąd przywiązujemy dużą wagę do spotkań szkoleniowych. Organizatorem seminariów szkoleniowych jest v-przewodniczący KSN kol. Wojciech Pillich. Od lat są cyklicznie prowadzone seminaria szkoleniowe z prawa pracy. W codziennej pracy Komisji Zakładowych jest także bardzo potrzebna niezła znajomość zasad gospodarowania finansami uczelni. Wiedza ta jest nieodzownie potrzebna w okresie uchwalania budżetu uczelni oraz w okresie negocjowania zasad kształtowania wynagrodzeń. 1 marca 2003 r. rozpoczęliśmy więc nowy cykl seminariów szkoleniowych poświęcony finansom szkół wyższych. W pierwszym seminarium dokonano ogólnego omówienia zasad finansowania szkół wyższych i wprowadzenia w finanse szkoły wyższej. Kolejne dwa seminaria (30 październik 2003 r. i 29 stycznia 2004 r.) poświęcono na wnikliwe zapoznanie uczestników seminariów z podstawami gospodarki finansowej szkół wyższych. Szkolenie to było użyteczne także dla kolegów z jednostek badawczo-rozwojowych i Polskiej Akademii Nauk, gdyż część omawianych zagadnień dotyczy także placówek naukowych. Te dwa ostatnie seminaria prowadził pan dr Artur Hołda z Katedry Rachunkowości Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Przygotował także obszerne materiały pomocnicze, które zostają opublikowane w niniejszym numerze specjalnym "Wiadomości KSN". Opracowanie to jest skierowane do uczestników seminarium oraz do Organizacji Zakładowych należących do KSN. Jestem przekonany, że będzie pomocne w prowadzeniu działalności związkowej. Panu dr. Arturowi Hołdzie dziękuję za kompetentne poprowadzenie seminarium i za opracowanie cennych materiałów pomocniczych.

Przewodniczący
KSN NSZZ "SOLIDARNOŚĆ"
Janusz Sobieszczanski

PODSTAWY GOSPODARKI FINANSOWEJ SZKÓŁ WYŻSZYCH I METODY JEJ OCENY

(MATERIAŁY SZKOLENIOWE)

dr Artur Hołda

Akademia Ekonomiczna w Krakowie
Katedra Rachunkowości
✉: aholda@ae.krakow.pl

SPIS TREŚCI

1. Podstawowe uwarunkowania gospodarki finansowej szkół wyższych.....	2
2. Materiał źródłowy analizy.....	4
3. Podstawowe techniki analizy finansowej.....	10
4. Analiza wskaźnikowa.....	11
4.1. Wskaźniki zyskowności.....	11
4.2. Wskaźniki płynności finansowej.....	13
4.3. Wskaźniki obrotowości.....	14
4.4. Wskaźniki zadłużenia.....	15
5. Wskaźniki syntetyczne w ocenie kondycji finansowej.....	16
6. Podstawy budżetowania.....	17
7. Załącznik.....	20

1. Podstawowe uwarunkowania gospodarki finansowej szkół wyższych

W przypadku analizy gospodarki finansowej szkół wyższych już na wstępie należy zaznaczyć, iż szkolnictwo wyższe ma charakter działalności non-profit i tak powinna być ona traktowana zarówno w sensie ekonomicznym, jak i społecznym. Oczywiście sytuacja ta nie może powodować prowadzenia działalności edukacyjnej w oderwaniu od uwarunkowań gospodarki rynkowej. W niniejszym opracowaniu przedstawiono podstawowe uwarunkowania gospodarki finansowej publicznych szkół wyższych. Podstawowym rodzajem działalności uczelni jest działalność dydaktyczna, przez którą rozumie się kształcenie studentów oraz kształcenie i rozwój kadr naukowych, a także prace naukowe i twórcze prace artystyczne niezbędne do prowadzenia procesu dydaktycznego oraz kształcenia i rozwoju kadr oraz działalność badawcza. Z kolei działalność badawczą stanowi prowadzenie badań naukowych lub prac badawczo-rozwojowych w ramach planu rzeczowo-finansowego i na zlecenie, nie zaliczonych do działalności dydaktycznej. Dla ekonomicznych aspektów szkolnictwa wyższego szczególnie istotnym jest rozporządzenie w sprawie zasad gospodarki finansowej uczelni (Dz. U. z 1991, nr 84, poz. 380 z póź. zm.). Podstawą działania uczelni w zakresie finansowym stanowi jej plan rzeczowo-finansowy uwzględniający podstawowe rodzaje działalności.

Zgodnie z zasadami uczelnia prowadzi samodzielną gospodarkę finansową w ramach środków pochodzących z dotacji budżetowych, przychodów uzyskiwanych z tytułu odpłatnie prowadzonej działalności oraz wpływów z innych źródeł, na podstawie planu rzeczowo-finansowym. Plan ten rektor przedstawia senatowi uczelni, w ramach sprawozdania z działalności wraz z rocznym sprawozdaniem z wykonania planu rzeczowo-finansowego. Równocześnie uczelnia udostępnia informacje zawarte w swoim planie rzeczowo-finansowym właściwemu ministrowi, a także, stosownie do złożonych wniosków, Przewodniczącemu Komitetu Badań Naukowych, bankowi finansującemu i izbie skarbowej.

Podstawowym przychodem uczelni poza dotacjami są przychody z działalności dydaktycznej obejmujące przede wszystkim opłaty za zajęcia dydaktyczne, w tym opłaty za kształcenie osób nie będących obywatelami polskimi. Ponadto do przychodów z działalności dydaktycznej zalicza się: wpływy ze sprzedaży własnych wydawnictw, opłaty za wynajem pomieszczeń i udostępnienie innych składników majątkowych służących tej działalności, opłaty za działalność kulturalną i usługową realizowaną przez studentów i pracowników w ramach zespołów kulturalnych i artystycznych, kół naukowych i innych grup działających przy uczelni, opłaty za czynności związane z działalnością dydaktyczną, oraz opłaty za korzystanie z hoteli asystenckich. Do przychodów działalności dydaktycznej zalicza się również darowizny, zapisy, spadki oraz wpłaty z ofiarności publicznej, także pochodzenia zagranicznego.

Z kolei do podstawowych kosztów uczelni zalicza się koszty działalności dydaktycznej obejmujące zasadniczo całość kosztów związanych z procesem dydaktycznym, kształceniem i rozwojem kadr naukowych. Ponadto do kosztów działalności dydaktycznej zalicza się koszty związane z badaniami niezbędnymi do prowadzenia procesu dydaktycznego oraz kształcenia i rozwoju kadr naukowych, utrzymaniem uczelni, łącznie z remontami budynków i budowli nie będących domami, stołówkami i bufetami studenckimi, utrzymaniem obiektów akademickiej służby zdrowia. Należy pamiętać, iż uczelnia pokrywa koszty działalności dydaktycznej z dotacji budżetowej, przyznanej przez właściwego ministra oraz przychodów z tytułu odpłatności za tę działalność, jak również z innych przychodów. W przypadku działalności badawczej koszty z nią związane pokrywane są z: dotacji budżetowych przyznanych zgodnie z odrębnymi przepisami i według odrębnych zasad, przychodów z prac badawczych realizowanych na podstawie umów, bądź też innych przychodów.

W uczelniach państwowych opłaty za zajęcia dydaktyczne mogą być pobierane za: zajęcia na studiach dziennych w przypadku ich powtarzania spowodowanego niezadowolającymi wynikami w nauce, studia zaoczne, wieczorowe i eksternistyczne, oraz studia podyplomowe i inne formy kształcenia.

Podstawę ustalania odpłatności stanowi planowany koszt zajęć dydaktycznych i są one ustalane przez rektora uczelni. Również rektor określa rodzaje zajęć, za które są pobierane opłaty, oraz ich wysokość. Ponadto opłaty za studia powinny być wniesione przed rozpoczęciem zajęć, a w przypadku zajęć trwających dłużej niż jeden semestr - przed rozpoczęciem każdego semestru. W uzasadnionych przypadkach rektor, na wniosek studenta zaopiniowany przez uczelniany organ samorządu studenckiego, może zwolnić studenta z obowiązku uiszczenia opłaty w całości lub w części.

Poza działalnością dydaktyczną uczelnia może prowadzić działalność gospodarczą, która jest prowadzona w formie wydzielonej, oczywiście jeżeli statut uczelni to przewiduje. Wydzieloną działalność gospodarczą stanowi: (1) działalność prowadzona przez wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę uczelni, (2) której koszty są pokrywane z uzyskiwanych przychodów, oraz (3) która podlega opodatkowaniu na podstawie odrębnych przepisów. Warto podkreślić, iż wszelkie świadczenia na potrzeby własne uczelni są rozliczane po koszcie własnym.

Podstawowym rodzajem kosztu działalności dydaktycznej szkół wyższych stanowi koszt wynagrodzeń. Uczelnia jest zobowiązana do wydzielenia w planie rzeczowo-finansowym wielkości środków na wynagrodzenia, w podziale na wynagrodzenia osobowe, wynagrodzenia bezosobowe i honoraria oraz inne rodzaje wynagrodzeń. Senat uczelni może zwiększyć wielkość środków na wynagrodzenia, w podziale na rodzaje wynagrodzeń, ponad wielkości ustalone, w przypadku gdy uczelnia uzyska na ten cel środki, np. z prowadzonej odpłatnie działalności. Koszty wynagrodzeń wraz z pochodnymi zaliczane są do kosztów bezpośrednich poszczególnych rodzajów działalności, proporcjonalnie do czasu pracy wykorzystanego w poszczególnych rodzajach działalności. Zasady kwalifikowania kosztów wynagrodzeń do kosztów bezpośrednich poszczególnych rodzajów działalności określa rektor uczelni.

Jednym z podstawowych wyzwań w szkolnictwie wyższym jest rozliczanie kosztów działalności uczelni. Koszty wynagrodzeń, jak i koszty rzeczowe, których nie można zaliczyć do kosztów bezpośrednich określonych rodzajów działalności, ujmuje się według poszczególnych jednostek organizacyjnych jako koszty wydziałowe. Co do zasady koszty wspólne dla różnych rodzajów działalności, których nie można zaliczyć do kosztów bezpośrednich lub wydziałowych, traktowane są jako koszty ogólne uczelni. Rozliczenie kosztów wydziałowych i ogólnych następuje proporcjonalnie do kosztów bezpośrednich

poszczególnych rodzajów działalności, z wyłączeniem naukowo-badawczej aparatury specjalnej. Taki sposób rozliczania kosztów wydziałowych i ogólnych stosuje się odpowiednio również do ustalania narzutów kosztów ogólnych dotyczących domów, stołówek i bufetów studenckich.

Prowadzona przez uczelnię działalność skutkuje określonym wynikiem finansowym, który stanowi różnicę między przychodami a kosztami ich uzyskania, z uwzględnieniem salda strat i zysków nadzwyczajnych oraz obowiązujących daną uczelnię podatków. Co do zasady, dodatni wynik finansowy stanowi zysk netto uczelni do podziału, a ujemny - stratę netto, która obciąża fundusz zasadniczy. W przypadku wygospodarowania zysku netto pozostaje on w dyspozycji uczelni i może być przeznaczony na:

- 1) zasilenie funduszu zasadniczego,
- 2) zasilenie własnego funduszu stypendialnego,
- 3) uczelniany fundusz nagród,
- 4) inne cele.

Szczególnie należy podkreślić, iż wynikiem finansowym uczelni nie można dysponować w sposób dowolny. Obowiązujące przepisy stanowią, iż senat uczelni określa wysokość odpisu z zysku netto na fundusz zasadniczy uczelni, z tym, że odpis na ten fundusz nie może być niższy niż 80% zysku netto.

Każda uczelnia posiada fundusz zasadniczy odzwierciedlający wartość majątku i fundusz ten może być zwiększony o odpisy z zysku netto, odpisy amortyzacyjne pozostające w uczelni, czy też kwotę zwiększenia wartości majątku uczelni będącego skutkiem aktualizacji wyceny środków trwałych, przeprowadzonej na podstawie odrębnych przepisów. Natomiast fundusz zasadniczy zmniejsza się w szczególności o: straty uczelni, umorzenie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, kwotę zmniejszenia wartości majątku uczelni, będącej skutkiem aktualizacji wyceny środków trwałych, przeprowadzonej na podstawie odrębnych przepisów. Ponadto na fundusz zasadniczy wpływają także: dotacje na inwestycje, udziały w inwestycjach wspólnych, środki z innych źródeł. Oprócz funduszu zasadniczego i funduszu pomocy uczelnia tworzy: zakładowy fundusz socjalny, zakładowy fundusz mieszkaniowy, zakładowy fundusz nagród. Równocześnie uczelnia może tworzyć również: własny fundusz stypendialny, uczelniany fundusz nagród, fundusz wdrożeniowy.

Własny fundusz stypendialny tworzy się z odpisu z zysku netto, wpłat osób fizycznych i prawnych przeznaczonych na ten fundusz i przeznacza się go na stypendia dla pracowników oraz studentów, w tym również innych osób wskazanych w przepisach osób na zasadach określonych w statucie uczelni. Z kolei uczelniany fundusz nagród tworzy się z odpisu z zysku netto. Fundusz ten jest przeznaczony na wypłatę nagród (wraz z pochodnymi) indywidualnych oraz zespołowych dla pracowników i studentów za osiągnięcia w badaniach naukowych oraz pozostałej działalności. Szczegółowe zasady i tryb wykorzystania tego funduszu określa regulamin zatwierdzony przez rektora po zasięgnięciu opinii senatu. Fundusz wdrożeniowy tworzy się z przeznaczonych na nagrody wpłat podmiotów gospodarczych, przekazanych na podstawie umów dotyczących wdrożenia nowych rozwiązań technicznych lub organizacyjnych będących wynikami prac badawczych uczelni. Zasady i tryb wypłacania nagród określa regulamin ustalony przez rektora uczelni. Warto podkreślić, iż niewykorzystane w danym roku kalendarzowym środki funduszy przechodzą na rok następny.

2. Materiał źródłowy analiz.

Właściwy dobór, opracowanie i sprawdzenie materiałów źródłowych decydują w dużej mierze o wartości wyników uzyskanych w analizie finansowej, w tym również w przypadku szkoły wyższej. Równocześnie niekompletne, niewłaściwie dobrane informacje mogą prowadzić do wyciągania nieprawidłowych wniosków, do analiz obarczonych błędami i w konsekwencji do chybionej strategii działania. Co do zasady, materiały niezbędne do analizy finansowej prawie każdej jednostki, w tym szkoły wyższej, można podzielić na:

- ewidencyjne,
- pozaewidencyjne.

Materiały źródłowe ewidencyjne mają podstawowe znaczenie. Prowadzone systematycznie, w odpowiednich urządzeniach ewidencyjnych, na ściśle określonych zasadach ilustrują przebieg procesów gospodarczych. Wśród nich możemy wyodrębnić:

- dokumentację pierwotną lub wtórną, która stanowi podstawę zapisów w urządzeniach ewidencyjnych,
- zapisy dokonane w analitycznych i syntetycznych urządzeniach ewidencyjnych (konta, rejestry),
- sprawozdawczość opartą na tych zapisach, będącą uogólnieniem ich treści.

Materiały źródłowe pozaewidencyjne mają charakter uzupełniający, chociaż niekiedy ich brak lub niekompletność może utrudnić, a nawet uniemożliwić przeprowadzenie analizy w wybranym zakresie. Można tu wymienić:

- opracowane dane, przede wszystkim plan finansowy i inne plany gospodarcze, kalkulacje wstępne, kosztorysy,
- wyniki poprzednio przeprowadzonych analiz,
- materiały z przeprowadzonych kontroli i rewizji przez organa wewnętrzne i zewnętrzne.

Niezależnie od systemu gospodarczego, głównymi źródłami wykorzystywanymi w analizie finansowej są roczne sprawozdania finansowe. Stanowią one materiał wtórny w stosunku do zapisów księgowych, będąc wyborem zagregowanych wartości uszeregowanych i prezentowanych w określonej formie. Poprawnie sporządzone sprawozdanie finansowe powinno odzwierciedlać rzeczywisty stan majątku, finansów oraz wyników działalności gospodarczej. W zależności od kraju, ilość pojedynczych sprawozdań wchodzących w skład sprawozdania finansowego oraz ich forma regulowana jest odrębnymi przepisami. Prawodawstwo polskie nakazuje, aby pełne sprawozdanie finansowe obejmowało:

1. bilans,
  - aktywa,
  - pasywa,
2. rachunek zysków i strat,
3. rachunek przepływów pieniężnych,
4. zestawienie zmian w kapitale własnym,
5. informacje dodatkowe.

Określone przez Ministra Finansów wymagania dotyczące sprawozdań finansowych nakładają obowiązek ich sporządzenia i przekazywania do właściwego Urzędu Skarbowego ze szczegółowością nie mniejszą niż wynika to ze wzorów bilansu i rachunku zysków i strat. Jeżeli jednostka, która w roku obrotowym, za który sporządzono sprawozdanie finansowe, osiągnęła co najmniej dwa z następujących warunków:

- średnioroczne zatrudnienie - 50 osób,
- suma aktywów na koniec roku obrotowego - równowartość 2.000.000 Euro w walucie polskiej,
- przychód netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych - równowartość 4.000.000 Euro w walucie polskiej,

to zobowiązana jest do sporządzania poszczególnych składników sprawozdania finansowego w formie rozszerzonej. Natomiast jeśli jednostka nie spełnia powyższego założenia, szczegółowość sprawozdania finansowego może być ograniczona do pozycji oznaczonych w ustawie literami i cyframi rzymskimi. Szczegółową formę polskiego bilansu oraz rachunku zysków i strat przedstawiono poniżej.

STRUKTURA BILANSU	
AKTYWA	PASYWA
A. AKTYWA TRWAŁE	A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) WŁASNY
I. Wartości niematerialne i prawne <ol style="list-style-type: none"> 1. Koszty zakończonych prac rozwojowych 2. Wartość firmy 3. Inne wartości niematerialne i prawne 4. Zaliczki na wartości niematerialne i prawne II. Rzeczowe aktywa trwałe <ol style="list-style-type: none"> 1. Środki trwałe <ol style="list-style-type: none"> a) grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu) b) budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej c) urządzenia techniczne i maszyny d) środki transportu e) inne środki trwałe 	I. Kapitał (fundusz) podstawowy II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna) III. Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna) IV. Kapitał (fundusz) zapasowy V. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych VIII. Zysk (strata) netto IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego

2. Środki trwale w budowie
  3. Zaliczki na środki trwale w budowie
- III. Należności długoterminowe**
1. Od jednostek powiązanych
  2. Od pozostałych jednostek
- IV. Inwestycje długoterminowe**
1. Nieruchomości
  2. Wartości niematerialne i prawne
  3. Długoterminowe aktywa finansowe
    - a) w jednostkach powiązanych:
      - udziały lub akcje
      - inne papiery wartościowe
      - udzielone pożyczki
      - inne długoterminowe aktywa finansowe
    - b) w pozostałych jednostkach:
      - udziały lub akcje
      - inne papiery wartościowe
      - udzielone pożyczki
      - inne długoterminowe aktywa finansowe
  4. Inne inwestycje długoterminowe
- V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe**
1. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego
  2. Inne rozliczenia międzyokresowe

B. AKTYWA OBROTOWE

(wielkość ujemna)

**B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY
NA ZOBOWIĄZANIA**

<p>I. Zapasy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Materiały 2. Półprodukty i produkty w toku 3. Produkty gotowe 4. Towary 5. Zaliczki na dostawy <p>II. Należności krótkoterminowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Należności od jednostek powiązanych <ol style="list-style-type: none"> a) z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty: <ul style="list-style-type: none"> - do 12 miesięcy - powyżej 12 miesięcy b) inne 2. Należności od pozostałych jednostek <ol style="list-style-type: none"> a) z tytułu dostaw i usług, o okresie spłaty: <ul style="list-style-type: none"> - do 12 miesięcy - powyżej 12 miesięcy b) z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń c) inne d) dochodzone na drodze sądowej <p>III. Inwestycje krótkoterminowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Krótkoterminowe aktywa finansowe <ol style="list-style-type: none"> a) w jednostkach powiązanych <ul style="list-style-type: none"> - udziały lub akcje, - inne papiery wartościowe - udzielone pożyczki - inne krótkoterminowe aktywa finansowe b) w pozostałych jednostkach <ul style="list-style-type: none"> - udziały lub akcje - inne papiery wartościowe c) udzielone pożyczki środki pieniężne i inne aktywa pieniężne <ul style="list-style-type: none"> - środki pieniężne w kasie i na rachunkach - inne środki pieniężne - inne aktywa pieniężne 2. Inne inwestycje krótkoterminowe <p>IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe</p>	<p>I. Rezerwy na zobowiązania</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego 2. Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne <ul style="list-style-type: none"> - Długoterminowa - Krótkoterminowa 3. Pozostałe rezerwy <ul style="list-style-type: none"> - Długoterminowe - Krótkoterminowe <p>II. Zobowiązania długoterminowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wobec jednostek powiązanych 2. Wobec pozostałych jednostek <ol style="list-style-type: none"> a) kredyty i pożyczki b) z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych c) inne zobowiązania finansowe d) inne <p>III. Zobowiązania krótkoterminowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wobec jednostek powiązanych <ol style="list-style-type: none"> a) z tytułu dostaw i usług, o okresie wymagalności: <ul style="list-style-type: none"> - do 12 miesięcy - powyżej 12 miesięcy b) inne 2. Wobec pozostałych jednostek <ol style="list-style-type: none"> a) kredyty i pożyczki b) z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych c) inne zobowiązania finansowe d) z tytułu dostaw i usług, e) zaliczki otrzymane na dostawy f) zobowiązania wekslowe g) z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń h) z tytułu wynagrodzeń i) inne 3. Fundusze specjalne <p>IV. Rozliczenia międzyokresowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ujemna wartość firmy 2. Inne rozliczenia międzyokresowe <ul style="list-style-type: none"> - długoterminowe - krótkoterminowe
--	---

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	
<i>(wariant kalkulacyjny)</i>	<i>(wariant porównawczy)</i>
<p>A. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od jednostek powiązanych I. Przychody netto ze sprzedaży produktów II. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów <p>B. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostkom powiązanym I. Koszt wytworzenia sprzedanych produktów II. Wartość sprzedanych towarów i materiałów <p>C. Zysk (strata) brutto ze sprzedaży (A-B)</p> <p>D. Koszty sprzedaży</p> <p>E. Koszty ogólnego zarządu</p> <p>F. Zysk (strata) ze sprzedaży (C-D-E)</p> <p>G. Pozostałe przychody operacyjne</p> <p><i>I. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych</i></p>	<p>A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od jednostek powiązanych I. Przychody netto ze sprzedaży produktów II. Zmiana stanu produktów (zwiększenie – wartość dodatnia, zmniejszenie – wartość ujemna) III. Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki IV. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów <p>B. Koszty działalności operacyjnej</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Amortyzacja II. Zużycie materiałów i energii III. Usługi obce IV. Podatki i opłaty, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - podatek akcyzowy V. Wynagrodzenia VI. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia

<p>II. Dotacje</p> <p>III. Inne przychody operacyjne</p> <p>H. Pozostałe koszty operacyjne</p> <p>I. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych</p> <p>II. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych</p> <p>III. Inne koszty operacyjne</p> <p>I. Zysk (strata) z działalności operacyjnej (F+G-H)</p> <p>J. Przychody finansowe</p> <p>I. Dywidendy i udziały w zyskach, w tym:</p> <p>- od jednostek powiązanych</p> <p>II. Odsetki, w tym:</p> <p>- od jednostek powiązanych</p> <p>III. Zysk ze zbycia inwestycji</p> <p>IV. Aktualizacja wartości inwestycji</p> <p>V. Inne</p> <p>K. Koszty finansowe</p> <p>I. Odsetki, w tym:</p> <p>- dla jednostek powiązanych</p> <p>II. Strata ze zbycia inwestycji</p> <p>III. Aktualizacja wartości inwestycji</p> <p>IV. Inne</p> <p>L. Zysk (strata) z działalności gospodarczej (I+J-K)</p> <p>M. Wynik zdarzeń nadzwyczajnych (M.I. – M.II.)</p> <p>I. Zyski nadzwyczajne</p> <p>II. Straty nadzwyczajne</p> <p>N. Zysk (strata) brutto (L+/-M)</p> <p>O. Podatek dochodowy</p> <p>P. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)</p> <p>R. Zysk (strata) netto (N-O-P)</p>	<p>VII. Pozostałe koszty rodzajowe</p> <p>VIII. Wartość sprzedanych towarów i materiałów</p> <p>C. Zysk (strata) ze sprzedaży (A-B)</p> <p>D. Pozostałe przychody operacyjne</p> <p>I. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych</p> <p>II. Dotacje</p> <p>III. Inne przychody operacyjne</p> <p>E. Pozostałe koszty operacyjne</p> <p>I. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych</p> <p>II. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych</p> <p>III. Inne koszty operacyjne</p> <p>F. Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C+D-E)</p> <p>G. Przychody finansowe</p> <p>I. Dywidendy i udziały w zyskach, w tym:</p> <p>- od jednostek powiązanych</p> <p>II. Odsetki, w tym:</p> <p>- od jednostek powiązanych</p> <p>III. Zysk ze zbycia inwestycji</p> <p>IV. Aktualizacja wartości inwestycji</p> <p>V. Inne</p> <p>H. Koszty finansowe</p> <p>I. Odsetki, w tym:</p> <p>- dla jednostek powiązanych</p> <p>II. Strata ze zbycia inwestycji</p> <p>III. Aktualizacja wartości inwestycji</p> <p>IV. Inne</p> <p>I. Zysk (strata) z działalności gospodarczej (F+G-H)</p> <p>J. Wynik zdarzeń nadzwyczajnych (J.I. - J.II.)</p> <p>I. Zyski nadzwyczajne</p> <p>II. Straty nadzwyczajne</p> <p>K. Zysk (strata) brutto (I+/-J)</p> <p>L. Podatek dochodowy</p> <p>M. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)</p> <p>N. Zysk (strata) netto (K-L-M)</p>
--	--

Koszty działalności operacyjnej szkoły wyższej mogą być ujmowane wg rodzaju, tj. w układzie rodzajowym. W takim przypadku koszty grupowane są według kryterium związku z rodzajem zużytego zasobu. Zwykle koszty według rodzajów obejmują:

Amortyzację (408) – planowe odpisy amortyzacyjne środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych;

Zużycia materiałów i energii (401) – tj. rozchód nabytych materiałów podstawowych i pomocniczych oraz nie przechodzących przez magazyn (materiałów biurowych, czasopism, środków czystości), opakowań, paliw, ogumienia, części zapasowych, a także kosztów zużycia wody, energii elektrycznej, gazu;

Usługi obce (402) – tj. koszty obróbki obcej, usług transportowych, obcych usług remontowych, koszty napraw i przeglądów gwarancyjnych, usługi wynajmu, handlowe (organizacja np. targów, wystaw), usługi w zakresie techniki obliczeniowej, usługi łączności, pocztowe, usługi komunalne;

Podatki i opłaty (403) – tj. podatek VAT naliczony, nie podlegający odliczeniu (stanowiący koszt), podatek od nieruchomości, środków transportu, opłaty skarbowe oraz urzędowe opłaty administracyjne i manipulacyjne, opłaty sądowe i notarialne (nie zaliczone do wartości początkowej środków trwałych), opłaty licencyjne, opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów oraz opłaty na rzecz miasta;

Wynagrodzenia (404) – obejmują zarówno pieniężne, jak i w naturze (np. deputaty) świadczenia za pracę wynikające z umowy o pracę (osobowe oraz dodatkowe wynagrodzenia), umowy zlecenia, umowy o dzieło oraz umowy agencyjne;

Ubezpieczenie społeczne i inne świadczenia (405) – tj. składniki z tytułu ubezpieczenia społecznego (fundusze: emerytalny, rentowy, wypadkowy), składniki na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – jeśli jest naliczany dla danej jednostki obligatoryjnie, a także odpisy na fundusze zakładowe: socjalny i mieszkaniowy, wydatki na BHP, dopłaty na okresowe dojazdy pracowników do pracy i inne świadczenia rzeczowe;

Pozostałe koszty rodzajowe (409) – tj. nie wymienione powyżej koszty proste, a w szczególności: koszty krajowych i zagranicznych podróży służbowych, koszty reprezentacji i reklamy, koszty ubezpieczeń majątkowych, koszty wypłat ryczałtów za używanie dla celów służbowych własnych samochodów osobowych, odprawy.

Znormalizowanie układu rejestracji kosztów ma zasadnicze znaczenie dla porównywalności kategorii kosztowych w różnych jednostkach. Analiza kosztów wg rodzaju ma zwykle charakter wstępnej analizy kształtowania się kategorii kosztowych i pozwala na wyznaczenie istotnych kategorii kosztowych. Jest oczywiste, że szczegółowej analizie powinny podlegać koszty istotne w strukturze kosztów oraz te koszty, których zmiany w czasie (dynamiki) są znaczące.

Pamiętając o specyfice różnego rodzaju uczelni zwykle struktura kosztów wg rodzaju w przypadku tego typu jednostek przedstawia się następująco: wynagrodzenia (ok. 60%), ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia (ok. 20%), usługi obce (ok. 10%), pozostałe typy kosztów wg rodzaju (ok. 10%).

Poza ujęciem kosztów wg rodzaju w jednostkach stosuje się również kalkulacyjny układ kosztów (podział kosztów wg funkcji), który pozwala na ustalenie kosztów własnych, w tym jednostkowych kosztów usługi czy wyrobu. Kalkulacyjny układ kosztów opiera się na podziale kosztów na bezpośrednie (tj. takie które zalicza się do kosztów wytworzenia usługi czy wyrobu na podstawie dokumentów źródłowych) i pośrednie (tj. takie, które nie można wprost odnieść na obiekty kalkulacyjne na podstawie dokumentów źródłowych). Koszty bezpośrednie ściśle związane są z konkretnym obiektem kalkulacyjnym i zalicza się do nich m.in.: robociznę bezpośrednią wraz z narzutami, materiały bezpośrednie, i inne koszty bezpośrednie, np. narzędzia specjalne. Z kolei do kosztów pośrednich można zaliczyć: koszty wydziałowe, koszty ogólnego zarządu oraz koszty sprzedaży. W przypadku uczelni szczególnie istotne są koszty wydziałowe oraz koszty ogólnego zarządu (koszty ogólnouczelniane). Wśród kosztów wydziałowych w przypadku uczelni można wyróżnić tzw. koszty ruchu, które związane są z funkcjonowaniem szeroko rozumianej obsługi procesu dydaktycznego oraz tzw. koszty ogólnowydziałowe, które obejmują koszty związane z procesem realizowanym na danym wydziale. Natomiast koszty ogólnego zarządu są ponoszone w celu funkcjonowania uczelni jako całości i można je podzielić na: koszty administracyjno-gospodarcze i koszty ogólnej działalności jednostki.

Szczególnie w uczelniach publicznych kalkulacyjny układ kosztów jest stosowany w celu ustalenia rzeczywistych kosztów świadczenia różnego rodzaju usług wykonywanych odpłatnie, jak np. studia podyplomowe, szkolenia, kursy itp. oraz realizacji zleceń zewnętrznych na prace badawcze, usługowe i inne. Dzięki tego typu kalkulacjom można ustalić stosowne koszty dotyczące kontraktów czy też określić odpłatność uczestnika w określonej formie usług dydaktycznych. W najprostszym ujęciu procedura kalkulacji obejmuje pierwotne ujęcie kosztów bezpośrednich (zwykle są to odpowiednie wynagrodzenia wraz z pochodnymi oraz odpowiednie materiały i usługi obce) na dany obiekt kalkulacyjny, a następnie doliczenie na podstawie odpowiednich kluczy kosztów wydziałowych oraz kosztów ogólnouczelnianych.

Oczywiście sprawozdanie finansowe nie jest jedynym układem sprawozdawczym, który może być przydatny w ocenie sytuacji finansowej jednostki. Dodatkowymi sprawozdaniami charakteryzującymi stan ekonomiczny w przypadku szkoły wyższej są:

- sprawozdanie o przychodach, kosztach i wyniku finansowym szkół wyższych **F-01/s** – szczególnie istotne dla rzetelności i porównywalności danych finansowych Szkół Wyższych (forma tego sprawozdania i wyjaśnienia do jego sporządzenia zamieszczono w załączniku do niniejszego opracowania).
- sprawozdanie o stanie i ruchu środków trwałych oraz o działalności inwestycyjnej F-03,
- sprawozdanie o zatrudnieniu i wynagrodzeniach Z-03,
- sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy Z-06,
- sprawozdanie o studiach dziennych, wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych S-10,
- sprawozdanie o pomocy materialnej i socjalnej dla studentów S-11,
- sprawozdanie o stypendiach naukowych, studiach podyplomowych i doktoranckich oraz zatrudnieniu w szkołach wyższych S-12.

Ponadto każda szkoła wyższa może tworzyć i aplikować dowolne typy formularzy, które wykorzystywane są również w procedurze budżetowej. Do formularzy takich można zaliczyć np.:

Lp.	Nazwa	Wydział X		Wydział Y	
		PLAN	Wykonanie	PLAN	Wykonanie
1	Wynagrodzenia osobowe				
2	Wynagrodzenia bezosobowe				
3	Ubezpieczenia społeczne (ZUS, FP)				
4	Świadczenia pracownicze (ZFŚS)				
5	Zużycie materiałów				
6	Niskocenne składniki środków trwałych				
7	Energia				
8	Usługi komunalne				

9	Usługi remontowe				
10	Pozostałe usługi				
11	Amortyzacja				
12	Pozostałe koszty				
13=(1...12)	KOSZTY BEZPOŚREDNIE (RAZEM)				
14	Koszty wydziałowe				
15	Koszty ogólnouczelniane				
16=(13+14+15)	KOSZT WŁASNY				
17	PRZYCHODY DZ. PODSTAWOWEJ				
18	w tym: dotacje				
19	w tym: przychody własne				
20=(17-16)	Wynik na działalności podstawowej				

3. Podstawowe techniki analizy finansowej.

Jednym z podstawowych problemów występujących w analizie finansowej jest inflacja, która powinna być uwzględniona przy podejmowaniu różnorodnych decyzji. Jeśli ceny ustalonego dobra w roku pierwszym oznaczymy P_1 , natomiast indeks inflacji między rokiem pierwszym a drugim I_2 , to można napisać podstawowe relacje łączące ceny tego dobra w kolejnych latach w zależności od inflacji następująco:

$$P_2 = P_1 \cdot I_1 \quad P_1 = \frac{P_2}{I_1} \quad P_3 = P_2 \cdot I_2 = P_1 \cdot I_1 \cdot I_2 \quad P_1 = \frac{P_3}{I_1 \cdot I_2} \quad (1)$$

Relacje powyższe pozwalają na napisanie ogólnych zależności:

$$P_N = P_1 \cdot I_1 \cdot \dots \cdot I_{N-1} \quad P_1 = \frac{P_N}{I_1 \cdot \dots \cdot I_{N-1}} \quad (2)$$

W analizie finansowej do uwzględniania inflacji dla zasobów (elementów aktywów i pasywów) stosowany będzie indeks wzrostu cen między grudniem (roku danego) a grudniem (roku następnego). Natomiast w przypadku strumieni (elementy rachunku zysku i strat) wpływ inflacji uwzględniany jest przez indeks średniego wzrostu cen.

Przykład 1. Relacje między zyskiem netto realnym i nominalnym wyrażonym w cenach różnych lat (analiza względem roku pierwszego).

Treść	Rok I	Rok II	Rok III
Zysk netto nominalny [zł]	30000,00	26000,00	40000,00
Indeks wzrostu cen		1,30	1,25
Zmiana zysku nominalnego [zł]		-4000,00	10000,00
Względna zmiana zysku nominalnego		-13,33%	33,33%
Zysk relany w cenach roku I [zł]	30000,00	20000,00	24615,38
Zmiana zysku realnego [zł] (w cenach roku I)		-10000,00	-5384,62
Względna zmiana zysku realnego [%] (w cenach roku I)		-33,33%	-17,95%
Zysk relany w cenach roku II [zł]	39000,00	26000,00	32000,00
Zmiana zysku realnego [zł] (w cenach roku II)		-13000,00	-7000,00
Względna zmiana zysku realnego [%] (w cenach roku II)		-33,33%	-17,95%
Zysk relany w cenach roku III [zł]	48750,00	32500,00	40000,00
Zmiana zysku realnego [zł] (w cenach roku III)		-16250,00	-8750,00
Względna zmiana zysku realnego [%] (w cenach roku III)		-33,33%	-17,95%

W celu przygotowania elementów sprawozdania finansowego dokonywane jest przekształcenie poszczególnych części sprawozdania finansowego - będących w formie analitycznej - w elementy o charakterze syntetycznym bezpośrednio wy-

korzystywane w obliczeniach. Przekształcenie to polega na odpowiednim uporządkowaniu i kompensacji składników, co powoduje większą przejrzystość sprawozdania finansowego, a co ważniejsze, dokonywana jest ich wstępna ocena (obliczone zostają odchylenia bezwzględne, wskaźniki struktury czy wskaźniki tempa wzrostu danej pozycji). W zależności od tego jakie dodatkowe informacje chce się uzyskać, można czytać (analizować) bilans czy rachunek zysków i strat pionowo bądź poziomo. W ogólnym przypadku przez **analizę pionową** danej wielkości ekonomicznej rozumie się – ustalenie oraz ocenę zmian tej wielkości (A_i) w stosunku do wielkości dla niej zagregowanej $\sum_i A_i$ (wielkością zagregowaną jest dowolna wartość której

składnikiem jest analizowana wielkość np. dla finansowych składników aktywów trwałych wartością zagregowaną jest suma bilansowa czy wartość aktywów trwałych). Analizę pionową (A_{pion}) można przedstawić zależnością

$$A_{pion} = \frac{A_i}{\sum_i A_i} \cdot 100 \quad (3)$$

Dzięki takiej analizie istnieje możliwość określenia zmian struktury poszczególnych składników bilansu, rachunku zysków i strat oraz ich wpływu na sytuację finansową jednostki badanej. Przez **analizę poziomą** danej wielkości ekonomicznej rozumie się zwykle ustalenie i ocenę zmian (względnych ΔA_{wzgl} oraz bezwzględnych ΔA_{bezw}) tej wielkości w czasie (pomiędzy okresami 1 oraz 2). Analizę poziomą można przedstawić następującymi zależnościami:

$$\Delta A_{bezw} = A_{i2} - A_{i1} \quad \Delta A_{wzgl} = \frac{A_{i2} - A_{i1}}{A_{i1}} \cdot 100 \quad (4)$$

Dodatkowe informacje można uzyskać dzięki analizie poziomej ważonej (ΔA_{waz}). Wskaźnik ten pozwala na jednoczesne ujęcie zmiany w czasie danej wielkości ekonomicznej i znaczenia tej zmiany dla wielkości zagregowanej. Dynamika ważona może być wyrażona zależnością

$$\Delta A_{waz} = \frac{\Delta A_{wzgl} \cdot A_{pion}}{100} = \frac{\frac{A_{i2} - A_{i1}}{A_{i1}} \cdot 100 * \frac{A_{i1}}{\sum_i A_{i1}} \cdot 100}{100} = \frac{A_{i2} - A_{i1}}{\sum_i A_{i1}} \cdot 100 \quad (5)$$

4. Analiza wskaźnikowa.

Przedstawione w tym rozdziale rozważania stanowią próbę doboru zestawu wskaźników które mogłyby być wykorzystane do oceny jednostek innych niż banki i ubezpieczalnie w tym w szczególności dla szkół wyższych. Przyjęty został podział na grupy wskaźników na podstawie kryterium pokrewieństwa ich treści ekonomicznej. Zostały więc one podzielone na wskaźniki charakteryzujące: zyskowość (*profitability ratios*), płynność finansową (*liquidity ratios*), obrotowość (*turnover ratios*), zadłużenie (*debt management ratios*).

4.1. Wskaźniki zyskowości.

Wskaźniki tej grupy określają realną wartość uzyskanego przez jednostkę wyniku finansowego. Sama wartość kwoty zysku nie jest ostatecznym wyznacznikiem działalności gospodarczej, dopiero przy porównaniu jej do innych kategorii (np. przychodów, kapitałów, stanu zatrudnienia) może służyć jako znacznie doskonalszy miernik.

1. Rentowność działalności operacyjnej (RO [%]) {*Return on sales*}

$$RO = \frac{\text{Wynik z działalności operacyjnej}}{\text{Przychody z działalności operacyjnej}} * 100$$

2. Zyskowość netto działalności (ZD [%]) {*Profit margin ratio*}

$$ZD = \frac{\text{Wynik finansowy netto}}{\text{Przychody z ogółu działalności}} * 100$$

3. Rentowność pracy (RP [zł]) {*Rentability on staff employed*}

$$RP = \frac{\text{Wynik finansowy netto}}{\text{Przeciętny stan zatrudnienia}}$$

4. Zyskowość ogółu majątku (ZOM [%]) {*Return on total assets*}

$$ZOM = \frac{\text{Wynik finansowy netto}}{\text{Majątek ogółem}} * 100$$

5. Zyskowność kapitałów własnych (ZKW [%]) {Return on equity}

$$ZKW = \frac{\text{Wynik finansowy netto}}{\text{Kapitały własne}} * 100$$

6. Wskaźnik dźwigni finansowej (WDF [%]) {Financial leverage}

$$WDF = ZKW - \text{Skorygowana ZOM}$$

$$\text{Skorygowana ZOM} = \{(\text{zysk netto} + \text{odsetki od kapitałów obcych} - \text{podatek}) / \text{Suma bilansowa}\} * 100$$

Interpretacja wartości wskaźników zyskowności przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 1. Interpretacja podstawowych wskaźników finansowych.

Lp	Nazwa wskaźnika	Interpretacja
1	RO	Wskaźnik ten określa, jaką część przychodów z działalności operacyjnej stanowi jej zysk (strata) z tego typu działalności, czyli podaje on wielkość marży zysku (straty) w stosunku do przychodów z działalności operacyjnej. Wartość RO jest niezależna od stopy opodatkowania zysku, przychodów i kosztów finansowych czy zysków i strat nadzwyczajnych, będąc odzwierciedleniem polityki cenowej jednostki. Jest to skuteczny miernik rentowności działalności podstawowej przedsiębiorstwa, ponieważ nie uwzględnia zysków (strat) z pozostałej działalności, które mogą mieć charakter jednorazowy czy incydentalny powodując utrudnienia w porównywaniu w czasie wartości tego wskaźnika. Obecnie w polskich realiach średnie wartości RO bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 3% - 5%.
2	ZD	Wskaźnik ten informuje o udziale zysku (straty) po opodatkowaniu w wartości przychodów z całości kształtu działalności, czyli o marży zysku (straty) netto na przychodach. Poziom tego wskaźnika zależy znacząco od rodzaju i struktury sprzedawanych towarów i produktów, a w szczególności od długości cyklu obrotowego, tj. cyklu produkcji i cyklu sprzedaży. W rzeczywistości gospodarczej z reguły niższe marże są dla produktów o krótkim czasie życia ekonomicznego (np. produkty codziennego użytku), ponieważ niższe są koszty zamrożenia środków i mniejsza skala ryzyka, które rośnie, gdy wydłuża się cykl obrotowy. Oprócz obserwacji zmian ZD w czasie należy wskaźnik ZD porównać z danymi dla jednostek konkurencyjnych i wskaźnikami średniobranżowymi (w tym w branży edukacyjnej). Zwykle wartości tego wskaźnika w krajach zachodnioeuropejskich uznawane za poprawne powinny być większe od 6%. Obecnie w polskich realiach średnie wartości ZD bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 0,5% - 2%.
3	RP	Wskaźnik ten określa relacje między wynikiem finansowym netto jednostki a przeciętnym stanem zatrudnienia. Przeciętny stan zatrudnienia jest średnią arytmetyczną stanu zatrudnienia na początek i koniec okresu sprawozdawczego, bądź w przypadku jego dużej fluktuacji będzie średnią arytmetyczną z danych kwartalnych. Jeśli efektywność pracowników będzie wzrastać, to wartość zysku netto przypadająca na jednego pracującego powinna rosnąć obrazując wzrost wydajności pracy. Pożądanym jest więc wzrost tego wskaźnika w czasie zapewniający polepszenie konkurencyjności firmy i właściwe wykorzystanie zasobów ludzkich.
4	ZOM	Wskaźnik ten charakteryzuje efektywność wykorzystania ogółu majątku tj. jego zdolność do tworzenia zysku. Określa on wynik działalności jednostki przypadający na jednostkę majątku - wyrażony w procentach. Im wyższy jest ten wskaźnik, tym lepsze wykorzystanie przez jednostkę posiadanego majątku i korzystniejsza sytuacja finansowa. Odwrotność tego wskaźnika (wyrażonego liczbowo), tzw. okres zwrotu majątku, określa przedział czasu po jakim ogół majątku zostanie pokryty z zysku netto. Można przyjąć, że dla krajów o ustabilizowanym systemie gospodarczym średnie wartości ZOM powinny być powyżej 8%. Obecnie w polskich realiach średnie wartości ZOM bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 1% - 3%.
5	ZKW	Wskaźnik ten określa efektywność wykorzystania kapitałów własnych jednostki, tj. korzyści przypadających udziałowcom. Standardową wielkością, do której jest odnoszony ten wskaźnik, to stopa inflacji. Wartość tego wskaźnika powyżej tej stopy można uznać za poprawną, ponieważ zapewnia, iż wartość kapitałów własnych nie będzie ulegała deprecjacji. Należy oczekiwać dodatniego odchylenia wartości wskaźnika ZKW. Wartość nadwyżki ZKW nad inflację powinna zależeć od skali ryzyka prowadzonej działalności gospodarczej, tj. im wyższe to ryzyko, tym wyższa skala nadwyżki ZKW nad inflację.
6	WDF	Podatek występujący we wzorze na skorygowaną zyskowność ogółu majątku jest liczony jako podatek dochodowy od wartości odsetek od kapitałów obcych. Za posługiwanie się obcym kapitałem jednostka płaci odsetki ale jednocześnie korzystając z kapitałów obcych może generować zysk. Wskaźnik WDF umożliwia poznanie relacji pomiędzy kosztami korzystania z kapitałów obcych a przychodami z tytułu posiadania i korzystania z nich. Dodatnia wartość wskazuje na korzystny wpływ wykorzystania kapitałów obcych na zyskowność kapitałów własnych. W przypadku ujemnej jego wartości występuje zjawisko negatywnego wpływu korzystania z kapitałów obcych.

4.2. Wskaźniki płynności finansowej.

Grupa tych wskaźników określa zdolność jednostki do terminowego regulowania zobowiązań krótkoterminowych, tj. płatnych w przeciągu roku. Stanowią one użyteczną miarę wypłacalności podmiotu gospodarczego, informując o zdolności do przetrwania jednostki w krótkim okresie czasu.

7. Wskaźnik płynności I, podstawowy ($WP I$ [razy]) {*Current Ratio*}

$$WP I = \frac{\text{Aktywa obrotowe}}{\text{Zobowiązania krótkoterminowe}}$$

8. Wskaźnik płynności II, zaostrowy ($WP II$ [razy]) {*Quick Ratio*}

$$WP II = \frac{\text{Aktywa obrotowe} - \text{Zapasy}}{\text{Zobowiązania krótkoterminowe}}$$

9. Wskaźnik zdolności płatniczej (WZP [razy]) {*Cash ratio*}

$$WZP = \frac{\text{Inwestycje krótkoterminowe}}{\text{Zobowiązania krótkoterminowe}}$$

Tabela 2. Interpretacja podstawowych wskaźników płynności.

Lp	Nazwa wskaźnika	Interpretacja
1	WPI	Wskaźnik ten, zwany inaczej wskaźnikiem pokrycia zobowiązań bieżących, pozwala na ocenę możliwości spłaty zobowiązań krótkoterminowych dzięki upłynieniu środków obrotowych. Obrazuje on także skalę ryzyka finansowego, które mogłoby zaistnieć w razie trudności refinansowania zobowiązań w dotychczasowej skali. Zwykle przyjmuje się, że zadowalająca płynność finansowa firmy występuje dla wartości tego wskaźnika w przedziale {1,5 - 2}. Wartości poniżej 1,2 wskazują na istnienie wysokiego ryzyka utraty przez przedsiębiorstwo zdolności do terminowego regulowania zobowiązań. Natomiast wartości znacznie powyżej 2,0 mogą sugerować nadmierną płynność i mało efektywne wykorzystanie wolnych zasobów majątkowych, co zwykle ma niekorzystny wpływ na rentowność. Obecnie w polskich realiach gospodarczych średnie wartości WPI bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 1 - 1,2.
2	WPII	Wskaźnik ten, zwany też wskaźnikiem szybkości spłaty zobowiązań, jest wyliczany celem uzyskania pełniejszego poglądu na płynność finansową firmy. Z majątku obrotowego zostały wyłączone składniki "zapasy" ze względu na jego ich małą płynność. Zwykle wartość tego wskaźnika większa od 1 uznawana jest za satysfakcjonującą. W polskiej rzeczywistości gospodarczej średnia wartość wynosi ok. 0,9. Należy pamiętać, że w przypadku wysokiej inflacji często uzasadnionym wydaje się wartość tego wskaźnika nieznacznie poniżej jedności. Wartości WP II dużo większe od 1 wskazują na nieproduktywne gromadzenie środków pieniężnych, papierów wartościowych bądź występowanie wysokiego stanu należności. Cechą pożądaną jest, aby różnica między wskaźnikami WP I i WP II nie była zbyt duża w badanym okresie. Obecnie w polskich realiach średnie wartości WPII bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 0,7 - 0,8.
3	WZP	Wskaźnik ten określa płynność finansową firmy w sposób najbardziej rygorystyczny, ponieważ przy obliczaniu jego wartości zakłada się, że zobowiązania krótkoterminowe będą regulowane wyłącznie ze środków pieniężnych. Przyjmuje się, że jego wartość powinna być większa od 0,2. Wskaźnik ten nie przesądza o stopniu wypłacalności przedsiębiorstwa a jedynie pokazuje sprawność płatniczą. W warunkach gospodarki polskiej przedsiębiorstwo może wykazywać właściwy stopień płynności finansowej w sensie wartościowym, ale środki służące do regulowania zobowiązań mogą być w dużej mierze ulokowane w należnościach nieściągalnych lub przeterminowanych. Obecnie w polskich realiach średnie wartości WPII bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 0,15 - 0,30.

4.3. Wskaźniki obrotowości.

Wskaźniki tej grupy, nazywane też wskaźnikami sprawności działania, służą ocenie wykorzystania zasobów majątkowych jednostki. Informują one, czy wielkość majątku firmy jest racjonalna w stosunku do skali działalności firmy.

10. Wskaźnik obrotu należnościami w dniach (WON [dni]) {*Day's sales in receivables*}

$$WON = \frac{\text{Należności krótkoterminowe przeciętnie} * 360}{\text{Przychody z ogółu działalności}}$$

11. Wskaźnik obrotu zapasami w dniach (WOZ [dni]) {*Day's supply in inventory*}

$$WOZ = \frac{\text{Przeciętny stan zapasów} * 360}{\text{Koszty działalności operacyjnej}}$$

12. Wskaźnik obrotu zobowiązaniami w dniach (*WOZO* [dni])

$$WOZO = \frac{\text{Zobowiązania krótkoterminowe przeciętne}}{\text{Koszty działalności operacyjnej}} * 360$$

13. Wskaźnik rotacji majątku (*RM* [razy]) {*Total asset turnover rato*}

$$RM = \frac{\text{Przychody z ogółu działalności}}{\text{Majątek ogółem}}$$

Tabela 3. Interpretacja podstawowych wskaźników obrotowości.

Lp	Nazwa wskaźnika	Interpretacja
1	WON	Wskaźnik ten określa długość cyklu inkasa należności w dniach, czyli ilość dni sprzedaży, za którą nie otrzymano jeszcze należności (czas zamrożenia środków pieniężnych w należnościach). Wskaźnik ten należy konfrontować z długością cyklu inkasa, jaki powinien występować przy uwzględnieniu terminowej spłaty zobowiązań przez dłużników (np. studentów). Wartości wskaźników bazowych są bardzo istotne i dzięki ich wartościom analityk może obiektywnie ocenić przedsiębiorstwo. Np. mimo skrócenia długości cyklu inkasa należności nadal są znacząco wyższe od prawidłowych (bazowych) wartości, co wskazuje na istotne trudności w terminowym regulowaniu zobowiązań przez dłużników. W warunkach polskich często niezrealizowane należności wynoszą ponad 2 miesiące i kumulując się powodują powstawanie zatorów płatniczych.
2	WOZ	Przeciętny stan zapasów obliczany jest podobnie jak w przypadku należności jako średnia arytmetyczna z początku i końca badanego okresu. Wskaźnik ten świadczy o efektywności gospodarowania zapasami i analogicznie do WON określa długość cyklu obrotu zapasami w dniach. Obrazuje on zamrożenie kapitałów w finansowaniu zapasów. Jeśli przyjąć, że jednostce udało się skrócić przeciętną długość cyklu obrotu zapasami <i>X</i> dni, to znaczy że udało się jej zwolnić w skali roku kapitał niezbędny na finansowanie zapasów w wysokości określonej poniższym wzorem ¹ : $\text{Zwolniony kapitał} = \text{Il. dni skrócenia obrotu zapasami} \{X\} * (\text{koszt działalności operacyjnej} / 360)$ Na tej podstawie można już wyliczyć ewentualną oszczędność z tytułu nie zaciągania kredytu finansującego zapasy wg wzoru: $\text{Oszczędność} = \text{Zwolniony kapitał} * \text{Stopa kredytowa}$
3	WOZO	Wskaźnik ten określa długość cyklu obrotu zobowiązaniami krótkoterminowymi zwykle, bez uwzględnienia pożyczek bankowych, liczoną w dniach czyli przeciętny czas regulowania zobowiązań. Im czas ten jest dłuższy, tym mniejsze są zapotrzebowania na kapitał obrotowy. Wskaźnik WOZO w zestawieniu z wartościami WON i WOZ pozwala na określenie, czy możliwym będzie spłacenie przez firmę swoich zobowiązań, gdy nadejdzie termin ich płatności. Odpowiedź na to pytanie można otrzymać określając tzw. cykl środków pieniężnych (<i>CSP</i> [dni]): $CSP = WON + WOZ - WOZO$ Pożądana jest jak najmniejsza wartość <i>CSP</i> , zapewniająca szybki powrót zainwestowanych w majątek obrotowy pieniędzy i możliwość ich powtórnego wykorzystania.
4	RM	Wskaźnik ten określa efektywność wykorzystania majątku firmy, podając ile razy wartość sprzedaży towarów i produktów jest większa od majątku firmy. Jego wartość w znacznym stopniu zależy od branży; i tak w przedsiębiorstwach o dużym nakładzie pracy ludzkiej w procesie produkcji i niskim zapotrzebowaniu na kapitał <i>RM</i> będzie znacznie wyższy niż w firmach o wysokiej kapitałochłonności. Obecnie w polskich realiach średnie wartości <i>RM</i> bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą 1,5 – 2.

4.4. Wskaźniki zadłużenia.

Grupa tych wskaźników określa możliwość spłaty zobowiązań krótko i długoterminowych czyli perspektywiczną możliwość spłaty zobowiązań. Znajdują się w tej grupie także wskaźniki struktury kapitałów i majątku istotne z punktu widzenia wypłacalności firmy.

14. Pokrycie odsetek zyskiem (*POZ* [razy]) {*Times interest earned*}

$$POZ = \frac{\text{Zysk brutto} + \text{odsetki do zapłacenia}}{\text{...}}$$

¹ Analogiczną zależność można napisać dla należności. Umożliwia to zapisanie łącznego skrócenia obrotu należnościami i zapasami w formie $X = \text{Il. dni skrócenia obrotu należnościami} (X_n) + \text{Il. dni skrócenia obrotu zapasami} (X_z)$.

Odsetki do zapłacen

15. Pokrycie obsługi długu (*POD* [razy]) {*Cover debt*}

$$POD = \frac{Zysk\ brutto + odsetki\ do\ zapłacen}{Raty\ kapitałowe + odsetki\ do\ zapłacen}$$

16. Stopa zadłużenia (*SZ* [%]) {*Debt ratio*}

$$SZ = \frac{Zobowiązania\ ogółem}{Majątek\ ogółem} * 100$$

17. Wskaźnik pokrycia zobowiązań nadwyżką finansową (*PZNF* [razy]) {*Financial results to total debt*}

$$PZNF = \frac{Zysk\ netto + Amortyzacja\ roczna}{Zobowiązania\ przeciętnie}$$

18. Trwałość struktury finansowej (*TSF* [%]) {*Stable capital to total assets*}

$$TSF = \frac{Kapitały\ stałe}{Aktywa\ trwale} * 100$$

Kapitały stałe = *Kapitały własne* + *Zobowiązania długoterminowe* + *Rezerwy*

Tabela 4. Interpretacja podstawowych wskaźników zadłużenia.

Lp	Nazwa wskaźnika	Interpretacja
1	POZ	Wskaźnik ten określa relacje między zyskiem brutto a odsetkami płaconymi od kapitałów obcych. Wskaźnik ten pomija spłaty rat kapitałowych informując o możliwości spłaty przez przedsiębiorstwo wyłącznie odsetek od kredytów ² . Im wyższy jest ten wskaźnik, tym sytuacja przedsiębiorstwa przedstawia się lepiej. Można przyjąć, że zadowalający poziom tego wskaźnika wynosi {4 - 5}. Po osiągnięciu przez ten wskaźnik takiego poziomu, wahania wartości zysku brutto nie powinny znacząco wpływać na możliwość terminowych płatności odsetek od kredytów.
2	POD	Wskaźnik ten informuje o możliwości obsługi kredytu, podając ile razy nieopodatkowana nadwyżka finansowa powiększona o odsetki pokrywa płatności kredytowe. Stanowi stopień zabezpieczenia obsługi kredytu i jest miarodajnym wskaźnikiem możliwości kredytowej przedsiębiorstwa. Zgodnie ze standardami światowymi optymalna wartość POD wynosi 2,5, a wartość minimalna określona przez Bank Światowy to 1,3. Często wskaźnik POD jest korygowany przez zastąpienie licznika zyskiem netto, ponieważ na spłatę raty kredytowej może być przeznaczony zysk po opodatkowaniu. W takiej sytuacji wartość tak skorygowanego wskaźnika powinna być wyższa od 1.

---

² Jest to sytuacja, gdy w najbliższym czasie firma nie ma zamiaru spłacać rat kapitałowych ze swojego zysku. Rata płatności kredytowej = Rata kapitałowa + odsetki

3	SZ	Wskaźnik ten określa, w jakiej części majątek firmy jest pokrywany z zobowiązań (krótkoterminowych i długoterminowych). Im mniejszy jest ten współczynnik, tym mniejsze ryzyko przy zaciąganiu nowych kredytów. Zgodnie ze standardami zachodnimi dla przedsiębiorstw o właściwej proporcji kapitałów obcych do ogółu majątku wartości SZ powinny oscylować w przedziale {57% - 67%}. Zbyt wysokie wartości SZ są sygnałem zwiększającego się ryzyka finansowego i możliwości utraty zdolności do spłacania długów. Należy zaznaczyć, że kapitały obce dzięki wykorzystaniu mechanizmu dźwigni finansowej mogą znacząco wpłynąć na zyskowność kapitałów własnych i dlatego stopa zadłużenia powinna być interpretowana przy uwzględnieniu tego efektu. Obecnie w polskich realiach średnie wartości SZ bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą ok. 50%.
5	PZNF	Wskaźnik ten umożliwia ocenę możliwości uregulowania całości zobowiązań z nadwyżki finansowej rozumianej jako suma zysku netto i amortyzacji za badany okres. Im wyższy jest ten wskaźnik, tym zobowiązania mogą być spłacone w szybszym tempie. Bezpieczna wartość tego wskaźnika powinna być wyższa od 0,2.
6	TSF	Wskaźnik ten pokazuje, w jakim stopniu aktywa trwałe pokryte są kapitałami stałymi. Majątek, który obciążony jest wysokim ryzykiem, powinien być finansowany - w miarę możliwości - kapitałami własnymi. We współczesnej praktyce gospodarczej korzystanie z kapitału obcego jest niezbędne - zwłaszcza w przypadku dużych inwestycji. W takiej sytuacji w celu utrzymania równowagi finansowej przez przedsiębiorstwo niezbędne jest pełne pokrycie aktywów trwałych stabilnymi źródłami finansowania (kapitałami stałymi); dlatego wartość TSF powinna być większa od 100%, co stanowi bezpośrednią konsekwencję "złotej reguły finansowej" ³ . Warto zwrócić uwagę na sposoby finansowania inwestycji, analizując czy nie następuje finansowanie zobowiązań inwestycyjnych z kredytów krótkoterminowych, co jest sytuacją niedopuszczalną. Obecnie w polskich realiach średnie wartości TSF bez uwzględnienia specyfiki branżowej wynoszą ok. 110%.

5. Wskaźniki syntetyczne w ocenie kondycji finansowej.

Tradycyjna analiza wskaźnikowa mimo wielu niewątpliwych zalet (np. łatwość i szybkość uzyskiwanej oceny) posiada również wady. Jedną z takich wad jest trudność dokonania jednoznacznej i całościowej oceny kondycji finansowej podmiotów gospodarczych. Pojawiająca się trudność może być powodowana przez rozbieżną ocenę poszczególnych aspektów kondycji finansowej, tj. takich aspektów jak płynność, zyskowność, obrotowość czy zadłużenie. W wielu przypadkach korelacje pomiędzy różnymi wyznacznikami kondycji finansowej podmiotu są niewielkie i w konsekwencji część wielkości charakteryzujących jednostkę może wykazywać wartości uznane za właściwe, część zaś może znajdować się poniżej wyznaczonych standardów. Przykładowo, zyskowność jednostki na właściwym poziomie, natomiast zadłużenie znacznie poniżej standardów. W takich przypadkach jednym z rozwiązań pojawiającego się problemu decyzyjnego jest zastosowanie mierników syntetycznych zawierających w swoim składzie różne relacje finansowe, co zapewnia jednoznaczną klasyfikację podmiotów gospodarczych. Jedną z metod, pozwalającą na budowę skutecznych mierników syntetycznych, jest analiza dyskryminacyjna, która po raz pierwszy w finansach została wykorzystana w 1968 roku przez E. I. Altmana. Model wówczas stworzony (jak również jego kolejne modyfikacje *Z-score*) zyskał duże uznanie wśród praktyków i teoretyków życia gospodarczego i mimo iż został opracowany dla gospodarki amerykańskiej, był stosowany w wielu krajach. Jednak jak wynika z praktyki światowej wykorzystania funkcji dyskryminacyjnych, możliwość skutecznej aplikacji funkcji zaproponowanej przez E. I. Altmana (z pierwotnie określonymi współczynnikami i wartościami granicznymi) jest ograniczona do USA, i to tylko w pewnym horyzoncie czasowym. Taka sytuacja jest powodowana głównie przez specyfikę systemu rachunkowości i lokalnych warunków ekonomicznych kraju, w którym zbierane były dane empiryczne służące budowie modelu.

Również w warunkach polskich podjęto próby budowy wiarygodnej funkcji dyskryminacyjnej pozwalającej na w miarę jednoznaczną ocenę kondycji finansowej i prognozowanie ewentualnych trudności finansowych. W jednej z ostatnio przedstawionych propozycji wykorzystano pięć relacji finansowych, tj. wskaźnik płynności podstawowy (WPI), stopa zadłużenia (SZ), zyskowność ogółu majątku (ZOM), wskaźnik obrotu zobowiązaniami (WOZO) oraz rotacja majątku (RM), których definicje przedstawiają się następująco⁴:

$$WPI = \frac{\text{Majątek obrotowy}}{\text{Zobowiązania krótkoterminowe}} ; \quad SZ = \frac{\text{Zobowiązania ogółem}}{\text{Suma bilansowa}} * 100$$

$$RM = \frac{\text{Przychody z ogółu działalności}}{\text{Średnioroczny majątek ogółem}} ; \quad ZOM = \frac{\text{Zysk/Strata netto}}{\text{Średnioroczny majątek ogółem}} * 100$$

$$WOZO = \frac{\text{Zobowiązania krótkoterminowe przeciętnie}}{\text{Koszt sprzedanych produktów, towarów i materiałów}} * 360$$

Ostateczna forma oszacowanej funkcji dyskryminacyjnej (Z_H) zapewniająca najmniejszą liczbę błędnych klasyfikacji przyjęła postać:

³ Kapitał nie może być związany w sensie czasowym dłużej z określonym składnikiem majątku niż wynosi okres pozostawiania tego kapitału w przedsiębiorstwie, tj. np. (długookresowy majątek / długookresowy kapitał) ≤ 1 ; (krótkoterminowy majątek / krótkookresowy kapitał) ≥ 1 .

⁴ Szczegóły patrz Hołda A., *Prognozowanie bankructwa w gospodarce polskiej z wykorzystaniem liniowej funkcji dyskryminacyjnej Z_H* , Rachunkowość nr 5/2001, s. 306

$$Z_H = 0,605 + 6,81 \cdot 10^{-1} WPI - 1,96 \cdot 10^{-2} SZ + 1,57 \cdot 10^{-1} RM + 9,69 \cdot 10^{-3} ZOM + 6,72 \cdot 10^{-4} WOZO$$

Wartość krytyczna dla wartości funkcji Z_H , na podstawie której dokonywana jest klasyfikacja jednostek wynosi **zero** (tj. jednostki, dla których funkcja dyskryminacyjna Z_H wykazuje wartości mniejsze od zera, klasyfikowane są jako “bankruci”, natomiast jednostki, dla których funkcja dyskryminacyjna Z_H wykazuje wartości większe od zera klasyfikowane są jako “nie-bankruci”). Na rok przed rzeczywistym bankructwem odsetek poprawnych oszacowań w zaproponowanym modelu wynosił 92,5%. Szczegółowa analiza rozkładu błędów pozwoliła ustalić zakres wartości funkcji Z_H , w ramach którego realizowana jest szczególnie duża liczba błędów (tzw. “szary obszar”). Wykorzystując koncepcję “szarego obszaru” zaproponowano ogólne zasady interpretacji wartości funkcji Z_H , które obrazuje Tabela 5.

Tabela 5. Ogólne zasady interpretacji wartości funkcji Z_H .

Wartość wskaźnika Z_H	Szansa upadku
(-)0,3 lub mniej	Wysoka
(-)0,3 – (+)0,1	Nieokreślona
(+)0,1 i więcej	Niewielka

6. Podstawy budżetowania.

Praktycznie wszystkie podmioty gospodarcze w tym uczelnie zmuszone są do podejmowania decyzji i ustalania sposobów prowadzenia działalności, które dotyczą przyszłości. Zmuszone są one więc, do planowania wielu czynników (kosztów, przychodów, kapitału), które mają odzwierciedlać przebieg przyszłych zdarzeń. Jedną z podstawowych metod pozwalających na racjonalne zarządzanie stanowi **budżetowanie** czyli proces wyznaczania przyszłych wartości ekonomicznych dla określonego zakresu działań w ustalonym okresie czasu. Z kolei **budżet** poza jego technicznym wyrazem – zestawienie wpływów i wydatków - stanowi zbiór zadań przyjęty do wykonania w danej jednostce gospodarczej w zadanym okresie czasu. Korzystanie ze swoistego rodzaju preliminarza (budżetu) pozwala na racjonalne zarządzanie oraz kontrolowanie działalności w tym w szkole wyższej. Budżet stanowi również dobry punkt wyjściowy do oceny działalności jednostki z punktu widzenia kontroli kosztów i w ogólności mogą dotyczyć różnych okresów począwszy od miesięcznych a skończywszy na wieloletnich. Budżety mogą mieć charakter:

- ✓ budżetu operacyjnego,
- ✓ budżetu finansowego.

Budżet operacyjny obejmuje prognozowanie dotyczące podstawowej działalności jednostki w zakresie sprzedaży, produkcji, gospodarki zapasami i planowania przychodów i kosztów na poziomie wyniku operacyjnego. Z kolei budżet finansowy obejmuje planowanie wpływów i wydatków gotówkowych dotyczących działalności operacyjnej oraz działalności finansowej i inwestycyjnej włącznie z prognozowaniem sprawozdania finansowe (tzw. sprawozdania *pro-forma*).

Od strony technicznej przygotowanie budżetu może odbywać się raz w roku (budżety jednorazowe), bądź może odbywać się ciągle jego aktualizacja (budżety kroczące). Natomiast ze względu na wykorzystanie danych w opracowaniu budżetu wyróżnia się :

- ✓ budżety przyrostowe (narastające),
- ✓ budżety zerowe.

Budżety przyrostowe wykorzystują tradycyjne podejście do planu finansowego tzn. bazują na przeszłości. W takim przypadku podstawą do przygotowania budżetu są dotychczas osiągnięte wyniki. Budżety dla bieżącego okresu są tworzone z budżetu lub wykonania poprzedniego roku przez aktualizację np. uwzględnienie wybranych wskaźników (inflacji, wskaźnika zatrudnienia, stopy podatkowej). Niestety, takie postępowanie może powodować utrwalanie nieefektywnej alokacji zasobów.

Technika budżetu zerowego zakłada zerwanie z danymi pochodzącymi z przeszłości (nie bierze się pod uwagę dotychczasowych wielkości budżetów), natomiast skupia uwagę na przyszłych zadaniach oraz celach i do nich dostosowuje prognozy. Przygotowanie budżetu od podstaw jest kosztowne i czasochłonne, natomiast zwykle bardziej efektywne. Szczególnie istotne rozróżnienie budżetów obejmuje budżety statyczne i elastyczne: tj. budżet stały (*static budget*) - budżet opracowany dla jednego ściśle określonego poziomu rozmiaru działalności jednostki. budżet elastyczny (*flexible budget*) to budżet określony dla różnych możliwych do osiągnięcia, w planowanym okresie, rozmiarów działalności.

Przykład 2.

Jednostka R&H przygotowała następujące dane o kosztach pośrednich:

Nazwa	Zależność kosztowa	
	Część stała [zł]	Część zmienna [zł/szt]
Energia	600	0,25
Konserwacja i naprawy	300	0,6
Obsługa	1 200	1,6
Amortyzacja	1 800	
Pozostałe koszty stałe	800	
Razem	4 700	2,45

Budżet stały (przy rozmiarze działalności 2.000 sztuk) dla jednostki R&H wygląda następująco:

Nazwa	Kwota kosztu [zł]
Energia	1 100
Konserwacja i naprawy	1 500
Obsługa	4 400
Amortyzacja	1 800
Pozostałe koszty stałe	800
Razem	9 600

Natomiast budżet elastyczny (akceptowany rozmiar działalności wynosi od 1200 szt. do 3000 szt. bez zmiany kosztów stałych łącznie i kosztów zmiennych na jednostkę) można sporządzić przy możliwym dochodzie na podstawie zależności:

$$K = 4.700 \text{ zł} + q * 2,45 \text{ zł/szt}$$

co dla wybranych rozmiarów działalności daje:

Nazwa	Kwota kosztu przy rozmiarach działalności [szt]			
	1 200	1 800	2 400	3 000
Energia [zł]	900	1 050	1 200	1 350
Konserwacja i naprawy [zł]	1 020	1 380	1 740	2 100
Obsługa [zł]	3 120	4 080	5 040	6 000
Amortyzacja [zł]	1 800	1 800	1 800	1 800
Pozostałe koszty stałe [zł]	800	800	800	800
Razem [zł]	7 640	9 110	10 580	12 050

Rachunek kosztów przyszłościowych pozwala na ocenę osiąganych przez jednostkę rezultatów. Koszty wynikające z planu, zatwierdzonego dla wybranego przyszłego okresu, stają się zwykle miarami oceny kosztów rzeczywiście ponoszonych w tym okresie. Stają się więc one normami które oczekuje się, iż będą zrealizowane w przyszłości. Na podstawie kosztów planowanych (normatywnych) dokonywana jest ocena wykonania planu która stanowi istotę rachunku kosztów postulowanych. W tym celu wykorzystuje się zwykle zależność:

$$K_p = K_{RZ} \pm O \quad (6)$$

gdzie: K_{rz} – koszty rzeczywiste, K_p – koszty planowane, O – odchylenia kosztów rzeczywistych od postulowanych.

Przykład 3

Przykładowy raport z wykonania budżetu kosztów planowanych w poprzednim przykładzie (patrz Przykład 2) wygląda następująco:

Nazwa	Koszt planowany [zł]	Koszt rzeczywisty [zł]	Odchylenie bezwzględne [zł]	Odchylenie względne	Rodzaj odchylenia
Energia	1 100	980	120	10,91%	(K)
Konserwacja i naprawy	1 500	1 610	-110	-7,33%	(N)
Obsługa	4 400	4 600	-200	-4,55%	(N)
Amortyzacja	1 800	1 800	0	0,00%	(K)
Pozostałe koszty stałe	800	820	-20	-2,50%	(N)
Razem	9 600	9 810	-210	-2,19%	(N)

gdzie: (N) – odchylenie niekorzystne, (K) – odchylenie korzystne.

Na podstawie tak prostego zestawienia można już dokonać wstępnej oceny osób odpowiedzialnych za poszczególne elementy kosztów.

Szczególnie ciekawe i przydatne w praktyce mogą być **budżety przepływów pieniężnych**, które pozwalają na określenie zapotrzebowania na środki pieniężne w kolejnych okresach obrachunkowych. Budżety gotówkowe stanowią swoistego rodzaju preliminarz gotówkowy jednostki wyznaczany na podstawie:

- ✓ stanu środków pieniężnych na początek okresu budżetowego,
- ✓ minimalnego dopuszczalnego poziomu gotówki w każdym z okresów,
- ✓ wpływów pieniężnych w danym okresie,
- ✓ wydatków pieniężnych na dany okres.

7. Załącznik.

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY al. Niepodległości 208, 00 - 925 Warszawa		
Nazwa i adres jednostki sprawozdawczej	F - 01/s	Główny Urząd Statystyczny al. Niepodległości 208 00 - 925 Warszawa
Numer identyfikacyjny - REGON	Sprawozdanie o przychodach, kosztach i wyniku finansowym szkół wyższych	
		za rok 200 ...
		Przekazać/wysłać w terminie do dnia 31 marca

Dział I. Rachunek zysków i strat
W tysiącach złotych z jednym znakiem po przecinku

KOSZTY I STRATY		Kwota	PRZYCHODY I ZYSKI		Kwota
0		1	0		1
A. Koszty działalności operacyjnej (w. 16 + 20 + 21)	01		A. Przychody z działalności operacyjnej (w. 35+ 40 + 46 + 47 + 48+ 49)	34	
Zużycie materiałów i energii	02		Przychody ogółem z działalności dydaktycznej (w. 36 + 37 + 38 + 39)	35	
w tym energia	03		z tego	dotacje z budżetu	36
Usługi obce	04			środki z budżetu gminy i inne fundusze publiczne	37
Podatki i opłaty	05			opłaty za zajęcia dydaktyczne	38
Wynagrodzenia	06			pozostałe	39
w tym osobowe	07		Przychód ogółem z działalności badawczej	40	
Świadczenia na rzecz pracowników	08		w tym	dotacje na finansowanie działalności statutowej	41
w tym składki z tytułu ubezpieczeń społecznych i funduszu pracy	09			dotacja na badania własne	42
Amortyzacja	10			środki na specjalne programy i urzędzenia badawcze (SPUB)	43
Pozostałe	11			środki na realizację projektów badawczych	44
w tym				sprzedaż pozostałych prac i usług badawczych	45
aparatura specjalna	12		Przychody ogółem wydzielonej działalności gospodarczej	46	
podróże służbowe	13		Koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki	47	
Ogółem koszty rodzajowe (w. 02 + 04 + 05 + 06 + 08 + 10 + 11)	14		Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów	48	
Zmiana stanu produktów (-, +)	15		Pozostałe przychody operacyjne (w. 50 + 51)	49	
Ogółem koszty własne działalności eksploatacyjnej (w. 14 ± 15)	16		z tego	przychody ze sprzedaży składników majątku trwałego	50
z tego	działalności dydaktycznej	17		pozostałe przychody	51
	działalności badawczej	18	B. Strata na działalności operacyjnej (w. 01 - 34)	52	
	wydzielonej działalności gospodarczej	19	C. Przychody finansowe	53	
Wartość sprzedanych towarów i materiałów	20		w tym odsetki uzyskane	54	
Pozostałe koszty operacyjne	21		D. Strata brutto na działalności gospodar- czej (w. 52 + 53 - 25)	55	
z tego	wartość sprzedanych składników majątku trwałego	22	E. Zyski nadzwyczajne	56	
	pozostałe koszty operacyjne	23	F. Strata brutto (w. 55 + 56 - 28)	57	
B. Zysk na działalności operacyjnej (w. 34- 01)	24		G. Strata netto (w. 57 + 30)	58	
C. Koszty finansowe	25				
w tym odsetki do zaplacen	26				
D. Zysk brutto na działalności gospodarczej (w. 24 + 53 - 25 lub w. 53 - 52 - 25)	27				
E. Straty nadzwyczajne	28				
F. Zysk brutto (w. 27 + 56 - 28)	29				
I. Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	30				
z tego	podatek dochodowy	31			
	pozostałe obowiązkowe obciążenia	32			
G. Zysk netto (w. 29 - 30)	33				

Wyszczególnienie			Kwota
0			1
Fundusz pomocy materialnej dla studentów	stan funduszu na początek roku		01
	zwiększenia ogółem		02
	w tym	dotacja z budżetu	03
		opłaty za korzystanie z domów studenckich	04
		opłaty za korzystanie ze stołówek studenckich	05
		zmniejszenia ogółem	
	w tym	stypendia socjalne	07
		stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych	08
		stypendia za wyniki w nauce	09
		zapomogi	10
		koszty prowadzenia domów studenckich	11
		dopłaty do zakwaterowania	12
		koszty prowadzenia stołówek studenckich	13
		dopłaty do posiłków	14
	stan funduszu na koniec okresu sprawozdawczego (w.01 + 02 - 06)		15
Fundusz zasadniczy	stan funduszu na początek roku		16
	zwiększenia ogółem		17
	w tym	odpisy z zysku netto	18
		aktualizacja wyceny	19
	zmniejszenia ogółem		20
	w tym	pokrycie straty netto	21
		aktualizacja wyceny	22
	stan funduszu na koniec okresu sprawozdawczego (w.16 + 17- 20)		23
Własny fundusz stypendialny	stan funduszu na początek roku		24
	zwiększenia ogółem		25
	w tym odpisy z zysku netto		26
	zmniejszenia ogółem		27
	stan funduszu na koniec okresu sprawozdawczego (w.24+25-27)		28

Wyszczególnienie			Kwota
0			1
Uczelniany fundusz nagród	stan funduszu na początek roku		29
	zwiększenia ogółem		30
	w tym odpisy z zysku netto		31
	zmniejszenia ogółem		32
	stan funduszu na koniec okresu sprawozdawczego (w.29 + 30 - 32)		33
Fundusz wdrożeniowy	stan funduszu na początek roku		34
	zwiększenia ogółem		35
	zmniejszenia ogółem		36
	stan funduszu na koniec okresu sprawozdawczego (w.34 + 35 - 36)		37

Dział III. Dane uzupełniające

Wyszczególnienie			Kwota
0			1
Nakłady inwestycyjne (wartość od początku roku do końca okresu sprawozdawczego)		01	
w tym zakupy inwestycyjne		02	
Stan na koniec okresu sprawozdawczego	stan środków pieniężnych		03
	zapasy		04
	należności		05
	zobowiązania krótkoterminowe		06
	zobowiązania długoterminowe		07
	Koszt remontu budynków i budowli		08
w tym remonty domów i stołówek studenckich		09	
Podatek VAT należny ogółem		10	
Podatek VAT naliczony ogółem		11	
Kwota podatku VAT do odliczenia		12	

Objaśnienia do formularza F – 01/s.

1. Dział I. Rachunek zysków i strat

W dziale tym wykazuje się wysokość poniesionych kosztów prostych wg rodzajów, wartość sprzedanych towarów i materiałów, pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe, straty i zyski nadzwyczajne brutto i netto, a także obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego.

W wierszu 01 wykazuje się sumę wierszy 16+20+21.

W wierszu 02 wykazuje się zużycie materiałów i energii, w tym także opakowań, paliw, gazów technicznych.

W wierszu 04 wykazuje się usługi remontowe, transportowe, budowlano-montażowe, sprzętowe, handlowe, najmu, dzierżawy, leasingu, prowizje bankowe (z wyjątkiem prowizji od kredytów).

W wierszu 05 wykazuje się podatek akcyzowy, podatek od nieruchomości i od środków transportowych, a także podatek VAT naliczony nie podlegający zwrotowi lub odliczeniu od podatku VAT należnego, opłaty skarbowe.

W wierszu 06 należy wykazać łącznie wynagrodzenie brutto, wynikające ze stosunku pracy (osobowe i dodatkowe wynagrodzenia roczne) oraz z tytułu umowy zlecenia lub umowy o dzieło.

W wierszu 08 wykazuje się składki z tytułu ubezpieczeń społecznych i Funduszu Pracy, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, wydatki z tytułu dopłat do biletów, szkolenia pracowników, koszty związane z bhp.

W wierszu 10 wykazuje się odpisy amortyzacyjne środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

W wierszu 11 wykazuje się inne koszty proste nie kwalifikujące się do kosztów wymienionych w pozycjach 02, 04, 05, 06, 08, 10, np. koszty podróży służbowych krajowych i zagranicznych, koszty reprezentacyjne, aparaturę specjalną, składki z tytułu ubezpieczeń rzeczowych.

W wierszu 15 wykazuje się zmianę stanu produktów zwiększenia - wartość ujemna, zmniejszenia - wartość dodatnia.

W wierszu 16 wykazuje się koszty własne działalności eksploatacyjnej (w. 14+-15).

W wierszu 17 wykazuje się koszt własny działalności dydaktycznej wynikający z ewidencji księgowej.

W wierszu 18 wykazuje się koszt własny działalności badawczej wynikający z ewidencji księgowej.

W wierszu 19 wykazuje się koszt własny wydzielonej działalności gospodarczej wynikający z ewidencji księgowej.

W wierszu 20 wykazuje się (w cenie nabycia) wartość sprzedanych towarów i materiałów dotyczących wyłącznie działalności operacyjnej.

W wierszu 21, 22 i 23 wykazuje się pozostałe koszty operacyjne nie związane bezpośrednio ze zwykłą

działalnością uczelni, a w szczególności spowodowanych sprzedażą lub likwidacją środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych (w wartości netto), odpisaniem kosztów inwestycji rozpoczętych, które nie dały zamierzonego efektu gospodarczego (wiersz 22), karami, grzywnami, odpisaniem zaniechanych prac naukowo-badawczych, odpisaniem przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych należności, rezerw tworzonych na należności oraz pewne i prawdopodobne straty (z wyjątkiem tych, które dotyczą operacji finansowych), dokonaniem nieplanowanych odpisów amortyzacyjnych (umorzeniowych), skutkami aktualizacji wartości zasobów rzeczowych składników majątku obrotowego (wiersz 23).

W wierszu 24 wykazuje się zysk na działalności operacyjnej wynikający z wierszy 34 - 01.

W wierszu 25 wykazuje się koszty operacji finansowych, w tym wartość (w cenach nabycia) sprzedanych udziałów, akcji i papierów wartościowych oraz koszty związane z tą sprzedażą, odsetki i opłaty dodatkowe od środków trwałych przyjętych w leasing finansowy, odpisy aktualizujące wartość finansowego majątku trwałego oraz krótkoterminowych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu, odsetki za zwłokę, od zobowiązań finansowych, ujemne różnice kursowe oraz inne rodzaje kosztów finansowych, odsetki od kredytów i pożyczek.

W wierszu 27 wykazuje się zysk brutto na działalności gospodarczej z wierszy 34-01+53-25, tj. dodatnią różnicę między zyskiem na działalności operacyjnej, powiększonym o przychody finansowe a zmniejszonym o koszty finansowe.

W wierszu 28 wykazuje się straty nadzwyczajne, powstające niepowtarzalnie poza zwykłą działalnością uczelni, a w szczególności spowodowane zdarzeniami losowymi, postępowaniem układowym lub naprawczym, nie kwalifikujące się do pozostałych kosztów operacyjnych, spowodowanych zaniechaniem lub zawieszeniem pewnego rodzaju działalności.

W wierszu 29 wykazuje się zysk brutto wynikający z wiersza 34-01+53-25+56-28, tj. dodatnią różnicę między zyskiem brutto na działalności gospodarczej powiększonym o zyski nadzwyczajne i zmniejszonym o straty nadzwyczajne.

W wierszu 30, 31 i 32 wykazuje się obciążenia wyniku finansowego z tytułu podatku dochodowego i pozostałych obowiązkowych obciążeń.

W wierszu 34 wykazuje się sumę przychodów z działalności operacyjnej wyszczególnionych w wierszach 35+40+46+ 47+48+49.

W wierszu 35 wykazuje się sumę przychodów z działalności dydaktycznej z wierszy 36+37+38+39.

W wierszu 36 wykazuje się otrzymaną dotację budżetową, o której mowa w art. 24 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385 - z późniejszymi zmianami oraz art. 23, ust. 1, pkt. 1 ustawy z dnia 26 czerwca

1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. Nr 96, poz. 590 z późniejszymi zmianami).

W wierszu 38 wykazuje się sumę opłat za zajęcia dydaktyczne z uwzględnieniem odpłatnego kształcenia na studiach podyplomowych oraz studiach i kursach specjalnych.

W wierszu 39 wykazuje się pozostałe przychody, w szczególności z wynajmu pomieszczeń, środków z bezzwrotnej pomocy zagranicznej otrzymanych w ramach umów międzyrządowych, środki otrzymane na rzecz stypendystów nie będących obywatelami polskimi, wpływy ze sprzedaży innych usług nie wymienionych w wierszu 36, 37, 38.

W wierszu 40 wykazuje się sumę wszystkich przychodów z działalności badawczej łącznie biorąc.

W wierszu 41 należy podać wielkość dotacji przyznanych uczelni na działalność statutową do wysokości poniesionych kosztów własnych oraz mających pokrycie w przyznanych środkach finansowych na podstawie decyzji Przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych, o których mowa w art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r., o utworzeniu Komitetu Badań Naukowych (Dz. U. Nr 8, poz. 28 - z późniejszymi zmianami).

W wierszu 42 należy podać wielkość dotacji przyznanych uczelni na badania własne do wysokości poniesionych kosztów własnych oraz mających pokrycie w przyznanych środkach finansowych na podstawie decyzji Przewodniczącego Komitetu Badań Naukowych, o których mowa w art. 14, ust. 2 pkt 1 wyżej wymienionej ustawy.

W wierszu 43 należy podać wielkość środków przyznanych uczelni na specjalne programy i urządzenia badawcze (SPUB), wynikające z podpisanych umów z Komitetem Badań Naukowych, o których mowa w załączniku do uchwały nr 32/91 Komitetu Badań Naukowych, z dnia 7 października 1991 r. (Dz. Urz. Komitetu Badań Naukowych Nr 4 z 30 grudnia 1991 r.) w sprawie kryteriów i trybu przyznawania środków z budżetu państwa na finansowanie projektów badawczych, do wysokości poniesionych kosztów własnych oraz mających pokrycie w przyznanych środkach finansowych.

W wierszu 44 należy podać wielkość środków przyznanych wykonawcom projektów badawczych (grantów) i prac zamawianych, wynikających z podpisanych przez uczelnie umów z Komitetem Badań Naukowych, o których mowa w załączniku do uchwały nr 32/91 Komitetu Badań Naukowych z dnia 7 października 1991 r. (Dz. Urz. Komitetu Badań Naukowych Nr 4 z 30 grudnia 1991 r.) w sprawie kryteriów i trybu przyznawania środków z budżetu państwa na finansowanie projektów badawczych, do wysokości poniesionych kosztów własnych oraz mających pokrycie w przyznanych środkach finansowych.

W wierszu 45 należy podać wartość sprzedaży prac i usług badawczych wykonywanych na podstawie umów zawartych z krajowymi i zagranicznymi podmiotami gospodarczymi lub osobami fizycznymi

oraz projektów celowych podpisanych przez uczelnie z KBN i podmiotami gospodarczymi.

W wierszu 46 wykazuje się przychody ogółem wydzielonej działalności gospodarczej wyodrębnionych organizacyjnie jednostek uczelni.

W wierszu 47 wykazuje się koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby, w szczególności: świadczone na rzecz inwestycji, remontów, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, utrzymanie własnych budynków mieszkalnych.

W wierszu 48 wykazuje się przychody ze sprzedaży towarów i materiałów, tj. kwoty należne za sprzedane towary i materiały, niezależnie od tego czy zostały zapłacone.

W wierszu 49 wykazuje się pozostałe przychody operacyjne nie związane bezpośrednio ze zwykłą działalnością uczelni, w szczególności z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji, z wyłączeniem spowodowanych zdarzeniami losowymi (w. 50), odpisane przedawnione zobowiązania, otrzymane odszkodowania, wyegzekwowane kary i grzywny, darowizny, dofinansowanie świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (w. 51).

W wierszu 52 wykazuje się stratę na działalności operacyjnej wynikającą z wierszy 01 - 34.

W wierszu 53 wykazuje się przychody ze sprzedaży obcych papierów wartościowych, przychody z udziałów, dywidendy, odsetki od udzielonych kredytów i pożyczek, dodatnie różnice kursowe, odsetki zwłoki, nie zaliczone do przychodów przyszłych okresów oraz inne przychody finansowe.

W wierszu 55 strata brutto na działalności gospodarczej wynika z wierszy 52+53-25.

W wierszu 56 wykazuje się zyski nadzwyczajne powstające niepowtarzalnie, poza zwykłą działalnością uczelni, w szczególności są to skutki zdarzeń losowych oraz uprawomocnienia się postanowień postępowania układowego lub naprawczego.

W wierszu 57 wykazuje się stratę brutto wynikającą z wiersza 55+56-28.

2. Dział II. Fundusze

W dziale tym wykazuje się stan na początek okresu sprawozdawczego, zwiększenia i zmniejszenia funduszy oraz stan funduszy na koniec okresu sprawozdawczego.

W wierszu 02 (zwiększenia ogółem) oraz w **wierszu 06** (zmniejszenia ogółem) należy uwzględnić - między innymi - środki z budżetu na stypendia (ministra) za osiągnięcia w nauce, o których mowa w § 1 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 22 stycznia 1991 r. w sprawie warunków, form, trybu przyznawania i wypłacania oraz wysokości świadczeń pomocy materialnej dla studentów studiów dziennych (Dz.U.Nr 9, poz. 32 - z późniejszymi zmianami oraz w § 1 ust. 1. pkt. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 września 1998 r, w sprawie warunków, form, trybu przyznawania i wypłacania oraz wysokości świadczeń pomocy materialnej dla studentów studiów

dziennych uczelni zawodowej (Dz. U. Nr 124, poz. 814).

W wierszu 03 wykazuje się otrzymaną dotację (środki) z budżetu, o których mowa w art. 152 ust. 1 z dnia 12 września 1990 r. ustawy o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 65, poz. 385 z późniejszymi zmianami) oraz w art. 23, ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. Nr 96, poz. 590 z późniejszymi zmianami).

W wierszu 04 wykazuje się opłaty za korzystanie z domów studenckich prowadzonych przez uczelnie.

W wierszu 05 wykazuje się opłaty za korzystanie ze stołówek i bufetów studenckich prowadzonych przez uczelnie.

W wierszu 10 wykazuje się zapomogi, o których mowa w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 1991 r. w sprawie warunków, form, trybu przyznawania i wypłacania oraz wysokości świadczeń pomocy materialnej dla studentów studiów dziennych (Dz. U. Nr 9, poz. 32 - z późniejszymi zmianami oraz w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 września 1998 r. w sprawie warunków, form, trybu przyznawania i wypłacania oraz wysokości świadczeń pomocy materialnej dla studentów studiów dziennych uczelni zawodowej (Dz. U. Nr 124, poz. 814).

W wierszu 11 wykazuje się koszty domów studenckich prowadzonych przez uczelnie.

W wierszu 12 wykazuje się dopłaty do zakwaterowania w domach studenckich prowadzonych przez inne podmioty gospodarcze lub osoby fizyczne oraz w obiektach innych niż domy studenckie.

W wierszu 13 wykazuje się koszty stołówek i bufetów studenckich prowadzonych przez uczelnie.

W wierszu 14 wykazuje się dopłaty do posiłków w stołówkach i bufetach studenckich prowadzonych przez inne podmioty gospodarcze lub osoby fizyczne oraz w obiektach innych niż stołówki studenckie.

W wierszu 16 - stan funduszu na początek roku - winien odpowiadać części pasywów bilansu A. I. Kapitał (fundusz) podstawowy.

W wierszu 23 - stan funduszu na koniec roku - winien odpowiadać części pasywów bilansu A. I. Kapitał (fundusz) podstawowy.

2.1 Dział III. Dane uzupełniające

W wierszu 01 wykazuje się wartość poniesionych od początku roku do końca okresu sprawozdawczego nakładów na działalność inwestycyjną polegającą na budowie lub zakupach gotowych dóbr trwałego użytku zaliczonych według obowiązujących przepisów do środków trwałych. Wartości te należy podać bez zakupionych (przejętych) używanych środków trwałych.

W wierszu 02 wykazuje się zakupy gotowych dóbr trwałego użytku zaliczanych wg obowiązujących przepisów do środków trwałych (bez używanych środków trwałych).

Wiersze od 03 do 07 winny wynikać z danych Bilansu Jednostek sporządzonego na koniec okresu sprawozdawczego bieżącego roku obrotowego.

Wiersz 04 - zapasy - winien odpowiadać części aktywów bilansu Majątek obrotowy B I, bez uwzględnienia zaliczek na poczet dostaw.

Wiersz 05 - należności - winien odpowiadać części aktywów bilansu Majątek obrotowy B II.

Wiersz 06 - zobowiązania krótkoterminowe - winien odpowiadać części pasywów bilansu Zobowiązania krótkoterminowe D I.

Wiersz 07 - zobowiązania długoterminowe - winien odpowiadać części pasywów bilansu Zobowiązania długoterminowe C.

W wierszu 08 - wykazuje się koszty remontu budynków i budowli wynikające z ewidencji kosztów prostych.

Wiersze 10-12 - wypełniają szkoły wyższe zobowiązane do składania deklaracji podatkowej podatku od towarów i usług VAT.

W wierszu 10 wykazuje się kwotę (zafakturowaną) należnego podatku ogółem z działalności gospodarczej obejmującej:

- sprzedaż towarów i innych rzeczowych składników majątku,

- odpłatne świadczenie usług na terytorium RP.

W wierszu 11 wykazuje się kwotę naliczonego podatku ogółem - zgodnie z art. 19 ust. 2 i 2a ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 11, poz. 50 z późniejszymi zmianami).

“Wiadomości KSN” Biuletyn Krajowej Sekcji Nauki NSZZ ***“Solidarność”***

Redaguje zespół: Maria Wesółowska, Janusz Sobieszczęński, Krzysztof Schmidt-Szałowski

opracowanie językowe: Jerzy Jackl

opracowanie techniczne: Elżbieta Smorzewska

Adres redakcji: Krajowa Sekcja Nauki NSZZ *“Solidarność”*

ul. Waryńskiego 12, A 221, 00-631 WARSZAWA

tel/fax (0-22) 825 73 63, tel.(0-22) 660 98 78, kom. 0 603 123 438

e-mail:

KSN@interia.pl

<http://www.solidarnosc.org.pl/~ksn>